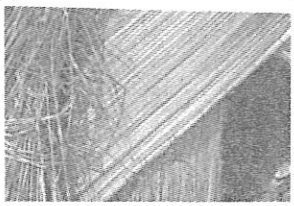
KAY TIKUYRUNAJ PAJTACHAY KAWSAYNINPATA RIMARIYNINQA tukuy ayllu tiyakujkuna, llajtakunapiwanqa, uj yuyayllwan kallpachakuna tiyan, sapankupis, jinallataj llank'aj ukhupi kajkunapis, paykunata yanapaspallapuni, yachaqakuykunapi yachachispa, allin uyarikuyniyuj kayta qheshpichachikuykunatawan, pisimanta pisi uj llajtamanta jawa llajtakunkama mirananpaj, chay junt'achilynin tukuyllapj, mana pita qonqaspa, karu llajtakunaj ayllunkupajpis, chaykunaj kamachinpi karashnku chaykunapajpis.

Rak'ik 1

Tukuy paqarikuj runaqa payllamanta mana pijpa kamachinpi kanapaj paqarikun nakuynin, uyarinakuynin, purajpapis kikillan kanan tiyan, yuyayman jina sut'i kananta, ujpis ujkunawan, allin kawsaypi kakunankupaj.

Rak'ik 2

1. Runaj rimariyninman jinaqa tukuy runaj qhespi kaynin, chayaqen kashan imaymana panakayujpis kachun sawqayay, qharipis, warmipis, siminraykupis, ininiyninraykupis, lloq'eman q'emijpis kachun, pañaman qemijpis kachun, wajkunamantapis, maymantapis kachun, mashkha qolqe kapuyniyojpis kachun, paqarikuyninmanta, imayna paqaarikujpis, kachun.
2. Chantapis, mana qhawarayqa kananchu tiyan, mayqen polikamanpis q'emichun, kamachiman jina, mayqen sispa karu llajtamantapis kamachichinqa kachun, uj llajtallamantapis, kachun, manari, mayqen llajtallamantapis qolqe manukuchun, mana paypaj nisqallan, manaqa wakjunaj kamachisqanrayku.

Rak'ik 3

Pillapis kay kawsaypiqa, qhispisqataj, waqaychasqataj kawsakunan tiyan.

Rak'ik 4

Mana pipis saruch' asqaqa kananchu tiyan, mana yankunajipis, manallataj qhasilla llank'achichiypis, yanakunajipi kachiyqa kamachijman jinaqa, juchamin.

Rak'ik 5

Mana piipis watasqaqa maqasqapis kananchu tiyan, manallataj waqachichiypis, wañuchiypis, runa kashajtin mana phutirikuspa wañuchiypis.

Rak'ik 6

Tikuy runaga, mayllapipis runa jina atillan kawsayta chayaqeyoj kayta.

Rak'ik 7

Kamachiman jinaqa tukuypis kikillan, yanapis kachun yurajpis kachun chayaqenpis kikillantaj. Sajra runa, mana allin ruwaykunamantaqa, tukuylla waqaychasqa, jark'asqataj kanan tiyan, chay tukuy rimapuykunapis, runaj rimariyninman jinaqa juchamin.

Rak'ik 8

Tukuy runa qolqeta mask'akuyta atin, chaymanta kamachijkunaman asuykuspa, millay jasut'iykunamanta jark'asqa, jatun junt'achiman jina qhawaqa kanan tiyan.

Rak'ik 9

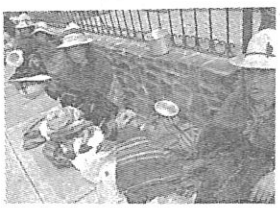
Mana pipis qhasillamantaqa ja'isqaqa kayta atinchu, watay wasipi kachiy, manallataj karu llajtaman qharqoypis kanallantajchu tiyan.

Rak'ik 10

Tukuy runapaj kawsaynin patapiqa ujpajpis, ujpajpis ujlla kanan tiyan, tukuy runarayku uyarisqa, jamach'ajkunaraykupis pajtachasqa kananpaj, maychus kanallanpi mana piman sayakuspa, kamachikuman jina, tukuy kamachiykunata junt'aspa, tapuykunawan, ch'uyallata uyapuranakuspa, junt'aspa ima.

Rak'ik 11

1. Pillapis qhasillamanta tunpasqa kaspaqa, sut'inchayta mana jina kasqanta sut'inchayta atin, tapujkuna juchanman jina juchachayta atin, manaqa manapis, kamachiman jina runaj qhawananpi sut'inchasqa kanan tiyan, chayman jina sapa ujpis jiwiqayninta mask'ananpaj, chaykamataj mayllapipis sut'ita purikunallan tiyan.
2. Imapi juchallikuspaa, manaraj maychus kajta yachasparajqa, mana pipis kasqanta yachasparajtajqa,

mana pipis wanaykunata, muchuykunata junt'achiyta atinchu, chayata llajtaj kamachin qhawanan tiyan manaqa tukuy llajtakunajta chay panpachaykunapis manallataj manaraj allinta ukhunchaykurishajtinkuqa, kallpallawan sinch'i wanaykunata qonankuchu.

Rak'ik 12

Runaj kawsayninpi, ayllun, wasin maypi tiyasqan imapiqa, mana pipis rimapayasqaqa, chijnipayasqapis kayta atinchu, Kamachiman jina tukuylla waqaychasqa kanan tyyan, ch'ajwaraymanta, manaqa muyuykachasqamantapis, mejnuykukunankumanta chayri ch'allparaykushanankunantaqa.

Rak'ik 13

1. Mayllapipis tukuypis puriykachakuyta atillan mayqen llajta, mayqen suyullanpipis, mask'arispa llajtachakuytan atin, mana pipis jark'ayta atinchu.
2. May llajtapi kashaspapis runaqa, waj llajtaman llojsiytaqa atillantaj, llajtallanmantatapijpis atillan llajtallanmantajpis kutiykapuyta.

Rak'ik 14

1. Pillapis qhatiykachasqa rikukuspaqa, maypi tiyakunanpaj mask'ayta atin, chaypi wasinpi jina allinta kawsakunanpaj, may llajtallapipis.
2. Kay chayaqeqa, mana pijpa kallpallanwan kamaachiqa kamachisqaqa kananchu tiyan, mana ch'ajwaywan q'eqontaykusqa, mana qhesachasqa kanan tiyan tantasqa llajtakunaj kamachi rimariyninrayku.

Rak'ik 15

1. Tukuy runalla llajtayuj atin kayta.
2. Mana pitapis llajtayuj kajtajqa qharqoytaqa atinmanchu, manallataj waj llajtaman kachaytapis.

Rak'ik 16

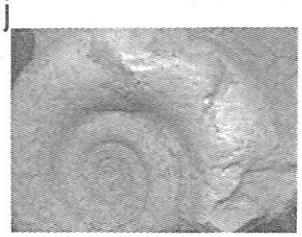
1. Qharipis warmipis, ña sawarakunanmanña chayaspaqa, sawarakapuyta atin, imayna panakayujpis kachun, may lljtayujpis, manaqa ininiyniyujpis, mana pi jark'ayta, kamachiytapis atinchu, chayrayku ayllunchakapuyta atin, allin kawsaypi purajmanta kawsakunankupaj, mana allinfa kawakuspaqa t'aqanakapuyta atinku.
2. Qharijpa, warmijpa ari niykurininjuwan purajpis sawaranakunanku tiyan, mana pijpa nisqanraykuchoqa.
3. Aylluqa, kay pachapi runa masiwan kawsakunanpaj, chayrayku runa masillataj yanapanan, waqaychanan tiyan, jinallataj llajta jatun kamachejpis.

Rak'ik 17

1. Tukuy runa kay atin tukuy imayuj, jalllp'ayuj, wasiyuj, sapallan kaspapis, ashkha kaspapis.
2. Mana pipis jallp'anmantapis, wasinmantapis qharqosqapa kayta atinchu.

Rak'ik 18

Tukuy runa yuyayninman jina yuyaychakuyta atin, sut'i kayninmanta, ininiymaytapis, chayrayku uj inininiyuj

kashaspa, wajpipis ininillanman, yupaychanman, jinallataj ininiymanta parlayta, uypaychachiytapis, sapalla manaqa askha ukhumantapis, runa ijhupi, paykuna ukhullapis, yachachinaman jina, parlaypi ruwaypipis, allin yuyayta jap'inapaj.

Rak'ik 19

Pillapis munayninman jina mayllapipis parlayta atin, mana pi jark akunanchu tiyan, parlashajtillan mana pipis pijpa rimasqanrayku ch'inyachiyta atinchu, mana pimantapis ima ruwasqanta suti yachashaspaqa imatapis paralpunachu tiyan, runanejtapis manqa mayqn nejlltapis.

Rak'ik 20

1. Tukuy runa chayaqenman jina tantakuyta atin, jinallataj mayqen qotuchakuman chinpaytapis.
2. Mana pipis qhiñalla enqhaykusqaqa qotuchakumanqa chinpayta atinchu, payllamanta chinpaspa chinpanan tiyan.

Rak'ik 21

1. Tukuy runa llajtanpa jatun kamachiyninpi kaysikuyta atin, pay kikin manqa runanrayku allinmanta chhijillsqa kanan tiyan.
2. Tukuy runalla, runaj llajtanpa llank'anaman yaykuyta atin, pipajpis kikilllan kanan tiyan.
3. Aylluy munaynillnwan purirantinkunaqa runata kamachinanpajqa kanan tiyan, chay munayqa maychus rinanpi chhijllayllwan, junt'akuyninmanqa, sapa kuti yankispa, chay chhijllayqa tukuypaj ujlla kanan tiyan,

munasqankuman jina sapalla, pakayllapi chhijllaspa, manqa imaynachá kamachi chayman jina munaynilanchijwan chhijllaspa.

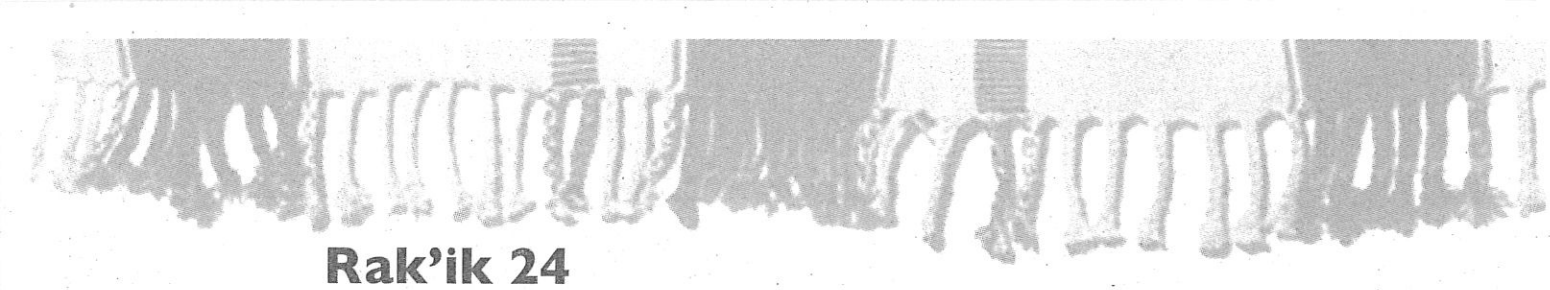
Rak'ik 22

Tukuy runa, runawan kawsakusqanrayku, onqurayaymanta, qolquemanta, wañuymanta waqaychaqa atin kayta, may llajtapipis yanapachikuspa manqa llajtanpipis, llajtaj kapuyninman jina, qotuchaku kamachiman jina, yanapachikunanpaj, chay qolqwan kawsakunanpaj, runa ukhupi, yachaykunawan, kikin kawsakuyninman jina, munasqanman jinataj ñawpajman thaskirinapaj.

Rak'ik 23

1. Tukuy runaqa llank'ananpuni, tiyan, ima llank'ayllapipis, atisqanaman jina, llank'asqanwanqa kamachiman jina, qolqeta jap'ikunanpaj, chaywan ayllunta uywananpaj, chantá, mana pipis qharqorpasqaqa kaytá atinchu, chayqa allin waqaychasqa kanan tiyan.
2. Tukuy runa llank'asqankumantaqa, llank'ayninkuman jina, uj rijllata qolqeta junt'achikunanku tiyan, mana ancha llank'achiypis kananchu tiyan, maychus kajlla.
3. Tukuy llank'aj runaqa llank'anan jawa, ayllunpaj jina yanapachikuyta atin, chaywan allinta kawsakunanpaj, nana jina kajtinqa maskha kananman jina jaywachikapunan tiyan, chaypajqa waqaychasqa kanan tiyan.
4. Tukuy runa sindikatuta rikhurichiyta atin, mana chinpaytapis munayninta mask'anapaj.

Rak'ik 24

Tukuy runa llank'aytawanqa samakuyta atin llank'ananman jina mayuk'a unayllatapis, jinallataj samakunanpunipis, qolqe junt'apusqa kanan tiyan.

Rak'ik 25

1. Tukuy runalla wajkunaj kawsayninkuman jinallataj kawsakuyta atin, ayllunpis, onqorayaymanta, mikhunamantapis astawanpuniqa umikunamanta, p'achallikuymanta, wasiyoj kanamanta, janpichikuj rinanmanta, imakunatachá, munanman, chaykunamantawan, jinallataj manaña machitumanta, sayk'usqamanta, llank'akuyta atejtinñapks samakuyninpi qhawaqa kanan tiyan chantá jina llank'akushaspa imanta nanaykuchikojtinpis, p'akiykukojtinpis, qhawaqapuni kanan tiyan thanikunankama.
2. Mama kaspá, erque kaspapisqa, qhawajkunawan allin qhawasqa kanan tiyan, sapa sapitapi, yanapaykunawan ima. Tukuy wawa sawarakuy ukhupi paqarikuy manqa mana sawarakuy ukhupipisqa, chayaqen, waqaychayninpis ujlla kanan tiyan.

Rak'ik 26

1. Tukuy runa yachaqachisqa kayta atin. Chay yachachiyqa mana qolqenraykullachu kanan tiyan, astawanpuniqa ñaawpaj ñequenkunapi. Ñawpaj ñeqenkunapi yachaqakuyqa, yachachisapuni kanan tiyab. Makiwan yachachiy, yachayniyojkanankamapis,

tukuypaj kanan tiyanb, jatun yachaywasikunamampis atisqankuman jina.

2. Yachachiyqa, kawsayninpi allin kananpaj kanan tiyan, tukuy runamasinta allinpi qhawananpaj, qheshpisca kananpaj ima, tukuy llajtakuna ukhu parlapayarinakuspa, suyarinakuspa, ayllu ukhupi manqa ininyninpipis, chayman jina tukuy llajtakunata ñawapajman llank'aspa purichinanjupaj, allin kawasay kananpaj.
3. Tata mamaqa imaynata wawankuta yachachinataqa, atinku mask'aysispa yanapayta, layan yachaqayman jina.

Rak'ik 27

1. Tukuy runa ayllujpa yachaynintaqa allinpi qhawarispa kawsaysikuyta atin, tukuy ruwayninkupi kawasaysikuspa, qhepa kawsay allin kananta yuyaspa, musoj, yuyakunata suyaspa.
2. Tukuy runa, imayna, yuyaynin kasqan munayninman jina, qhawasqa waqaychasqataj kanan tiyan, allin musuj yuyaykunata mask'aspa, paypaj, jamawt'a yuyaynin kasqanrayku, llakiypipis, kusirikuypipis.

Rak'ik 28

Runaj qhapariyninman, jinaqa, tukuylla kamachita junt'ana tiyan may llajtallapipis, purajmanta allin kananta uyarinakuspa.

Rak'ik 29

1. Tukuy runa llajta ayllutaqa, allinpi qhawaspa uyarinan tiyan, tukuy imata uyarispa, jinamanta runaqa allin kawasayta mask'aspa tiyakunanpaj.
2. Kawaynin patapi, munayninman, qheshpi munayninman jinaqa, tukuy runa kamachiyman jina kawsanan tiyan, jinamanta mana maypipis saruch'asqa kananpaj, purajmanta qheshpichinakuspa, munayninchejman jina tukuy ima junt'asqa kananpaj, sut'i uyarinakuy, runa ukhupi, manqa mayllapipis, mana pejpa sajra kamachinwan, allinta kakuspa.
3. Kay chayaqekunataqa, qheshpi kawsaykunatapisqa, mana pi t'ustiytaqa atinmanchu, kayqa tukuy llajtakunaj qhapariy willasqan kashan, chaylla atin imata ruwaytaqa.

Rak'ik 30

Kay rimaririyqa mana llatajpa kamachiynin orqosqachu, mana wakillanpajpischuqa, mana uj runallapajpijchu, manallataj paykuna qhesachaspa chinkarichiytaqa atinkuchu, chayqa rimay qhapaririyman jina wakichisqa kasqarayku, charaqen, qhespichin, kasqanrayku ima.